

Može li i treba li naivna umjetnost premostiti kist i staklo? 'O(p)stanak ovisi o konzumentima, a najpotrebniji su novi, mladi autori'

17.8.2025. 17:45 Tomislav Matijašić

Početke naivne umjetnosti u svijetu treba tražiti krajem 19. stoljeća, a glavnim umjetnikom na početku smatra se francuski slikar Henri Rousseau koji je po struci bio carinik. Nekoliko desetljeća kasnije se naiva pojavila kod nas.

Objasnio nam je tako koprivnički povjesničar **Hrvoje Petrić** i naveo da je pri tome važan bio akademski slikar Krsto Hegedušić, inače obiteljskim podrijetlom iz Hlebina, koji je pomogao početnu afirmaciju naivnih slikara Ivana Generalića i Franje Mraza iz Hlebina.

– Nekoliko godina kasnije se javio i Mirko Virius iz Đelekovca koji se razvijao odvojeno od Hlebina, a kojega je među prvima prepoznao književnik Mihovil Pavlek Miškina. Hegedušić je također podržao afirmaciju naivnog kipara Petra Smajića koji je bio iz mjesta Donji Dolac kraj Splita tako da počeci naivne umjetnosti kod nas nisu vezani isključivo za Podravinu – istaknuo je.

Dodao je da se na našem području u začecima naive poklopilo više povoljnih okolnosti, a svakako valja istaknuti činjenicu da su prvi naivni slikari Generalić, Mraz i Virius jednostavno bili vrlo nadareni.

– Kasnije se javio niz kvalitetnih slikara i kipara u Podravini čija se najveća gustoća poklopila s prostorima koje je nekada zauzimala Vojna krajina. Je li to slučajnost? – zapitao se Petrić.

Hrvoje Petrić / Snimio Dino Šef.

Već plodonosno tlo dodatno se hranilo i organizacijski

Talent je ubrzo upotpunio i čvršći organizacijski okvir povoljan za naivne likovne umjetnike pa izuzetno važnim Petrić stoga smatra osnivanje Seljačke umjetničke galerije 1952. godine, inače prethodnice današnjeg Hrvatskog muzeja naivne umjetnosti. U Podravini je pak to bila Galerija Hlebine otvorena 1968. godine.

Kontekst stvaranja umjetnika u međuvremenu se promijenio, nastavio je Petrić, što je prema njegovom mišljenju utjecalo na transformaciju ove grane umjetnosti.

– Ima onih koji smatraju kako je naivna umjetnost u obliku koji smo poznavali dovršen umjetnički fenomen povezan s povijesnim kontekstom koji se promijenio – zaključno je poručio Petrić.

Da je kontekst stvaranja naivne umjetnosti danas naspram prijašnjih desetljeća zaista promijenjen, potvrdila nam je i **Vesna Peršić Kovač**, viša kustosica, dokumentaristica i etnologinja iz Muzeja grada Koprivnice, kazavši kako naivci danas svoja djela stvaraju iz neke druge, transformirane perspektive.

– Pomalo sam iznenađena činjenicom da se autori koji danas stvaraju ne drže upute dane pripadnicima prve generacije. Tako se danas uglavnom nastoji prikazati motive karakteristične za neka prošla vremena bez obzira na činjenicu što sami autori ne svjedoče tom i takvom načinu života, već ih prenose iz druge ruke. Mislim da bi bilo zanimljivo na njihovim djelima vidjeti kako oni vide i interpretiraju naš današnji svakodnevni život, stanovnike i društvene odnose – mišljenja je.

Naivni umjetnici isprva su bilježili ono što vide oko sebe

Ako pak današnju generaciju autora usporedimo s onom izvornom, Peršić Kovač, nakon gotovo tri desetljeća aktivnog istraživanja i pisanja o pojedinim etnološkim temama, sa sigurnošću tvrdi da na djelima majstora naivne umjetnosti prve i druge generacije nalazi prizore koji vjerno prikazuju pojedine trenutke iz svakodnevnog života seoske zajednice.

– Kako su od početka stvarali uz naputak da bilježe ono što vide oko sebe, oni su prilično realno, i da ne velim doslovno, prikazivali običaje, poslove, proslave, žalovanja, izgled naselja, dvorišta i prostorija unutar kuće. Njihova djela puna su predmeta koji se danas više ne koriste, starinskih jela, ljudi odjevenih na tradicijski način, portreta pripadnika kategorija stanovništva kojih danas više nema... Oni koji su bili najvrjedniji među njima na svojim su djelima umjeli prikazati atmosferu i duh toga vremena, a nerijetko i skrivene poruke vezane uz pojedine događaje u društvu – navela je Peršić Kovač.

Vesna Peršić Kovač / Snimio Valentino Štefanek.

Promijenila se i percepcija promatrača, dodala je, zamjetivši reakcije muzejskih posjetitelja različitih dobnih skupina prilikom vođenih razgledavanja koprivničke Galerije Mijo Kovačić.

– Pripadnici starijih generacija znali su što pojedina djela prikazuju i uglavnom su se kod razgledavanja sa sjetom prisjećali prizora iz vlastitog djetinjstva i mladosti. Mladi i djeca slikama su pristupali na potpuno drukčiji način i to uglavnom zbog toga što im predmeti ili prizori prikazani na slikama nisu uopće bili poznati – naglasila je.

Za (o)pstanak su važni stručnjaci, konzumenti, novi umjetnici...

Kako bi mlađim naraštajima ipak približili srž motiva naivne umjetnosti, muzealci su za djecu i mlade osmislili posebno vodstvo tijekom kojeg su dobili kratak uvod u način života u Podravini u prvoj polovici 20. stoljeća.

– Bilo je to zanimljivo iskustvo! – napomenula je Peršić Kovač jer, kako je kazala, o(p)stanak naivne umjetnosti u suvremenom svijetu ne ovisi samo o autorima, već i stručnjacima koji trebaju dati podršku i ohrabrivati umjetnike u stvaranju.

O(p)stanak naive ovisi i o korisnicima te konzumentima kojih je, nastavila je Peršić Kovač, nažalost sve manje.

– Tu vidim važnost muzejskih ustanova i djelatnika koji kvalitetnim i zanimljivim aktivnostima i programima mogu i moraju djelovati na privlačenje publike svih dobni skupina te uspostaviti dobru suradnju s odgojnim i obrazovnim ustanovama u kreiranju tih programa. Od najranije dobi treba stvarati publiku za kvalitetne kulturne i umjetničke sadržaje i mladima dati informaciju i uvid u različite sadržaje kako bi imali mogućnost izbora – njeno je gledište.

Transformacija i/ili prilagodba?

Iako nije posve sigurna treba li naivnoj umjetnosti transformacija kako bi ostala i bila aktivan segment suvremenog, digitalnog svijeta kulture i današnjice općenito, svakako je mišljenja da je nužna njena prilagodba novim vremenima, razmišljanjima i generacijama publike.

– Ipak, ono što je, po mojem mišljenju, najpotrebnije su novi, mladi autori kojih danas gotovo da i nema. Oni su ključni faktor ne samo za opstanak jednog umjetničkog smjera, već i za očuvanje ovog jedinstvenog umijeća – umijeća slikanja na staklu koje na najbolji način predstavlja nematerijalnu baštinu Podravine – zaključila je Peršić Kovač.

Članak je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

